

PARTER

Klagande

1. Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen
c/o Petra Modée
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm

2. Jordens Vänner
Box 7048
402 31 Göteborg

Ombud för 2: Oscar Alarik, Josia Hort och Rebecca Nordenstam

3. Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning
Fjällgatan 2
413 17 Göteborg

Ombud för 3: Oscar Alarik, Josia Hort och Rebecca Nordenstam

4. Miljörörelsens Kärnavfallssektariat
Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm

5. Svenska Naturskyddsföreningen
Box 4625
116 91 Stockholm

Ombud för 5: Oscar Alarik, Josia Hort och Rebecca Nordenstam

Motpart

1. Länsstyrelsen i Uppsala län
751 86 Uppsala

2. Svensk Kärnbränslehantering AB, 556175-2014
Box 250
101 24 Stockholm

Ombud för 2: Advokat Per Molander
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Dok.Id 770355

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 69 131 07 Nacka	Sicklastråket 1	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

Ombud för 2: Advokat Caroline Perlström
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 2235
403 14 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2013-06-18 i ärende nr 522-4440-11, se bilaga 1

SAKEN

Dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder vid byggande av slutförvar för använt kärnbränsle och kärnavfall i Forsmark, Östhammars kommun; nu fråga om dispens avseende flytt av gölgroda och större vattensalamander

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen upphäver domstolens beslut den 8 januari 2014 om inhibition av länsstyrelsens beslut den 18 juni 2013 i ärende nr 522-4440-11 i den del som avser punkten f.
2. För dispensen enligt punkten f i länsstyrelsens beslut ska även följande villkor gälla.
 9. Fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel till nyanlagda dammar ska, i syfte att kunna bygga ett slutförvar, utföras vid lämplig tidpunkt varje år till dess att befintliga gölar fylls igen.
3. Svensk Kärnbränslehantering AB ska avseende punkten f i länsstyrelsens beslut, som gäller större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel, följa villkoren för dispensen i denna del.
4. Mark- och miljödomstolen avslår i övrigt Folkkampanjen mot Kärnkraft- Kärnavapens, Jordens Vänners, Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskings, Miljörörelsens Kärnavfallssekretariats och Svenska Naturskyddsföreningens överklaganden av länsstyrelsens beslut i den del som avser punkten f.

BAKGRUND

På ansökan av Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) beslutade Länsstyrelsen i Uppsala län den 18 juni 2013 att ge dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845) för ett flertal åtgärder i samband med byggande av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun. Beslutet omfattade bl.a. att fånga och flytta större vattensalamander och gölgroda och dess rom och yngel skyddade enligt 4 § från gölar som fylls igen till nyanlagda dammar (punkt f i beslutet).

Länsstyrelsens beslut har överklagats av Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen, Jordens Vänner, Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG), Miljö- rörelsens Kärnavfallssekretariat (Milkas) och Naturskyddsföreningen. De har yrkat bl.a. att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet om dispens enligt artskyddsförordningen.

Mark- och miljödomstolen har i beslut den 8 januari 2014 förordnat att länsstyrelsens dispensbeslut tills vidare inte får verkställas (inhibition).

Målet om artskyddsdispens har samband med mål M 1333-11 som gäller SKB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Regeringen har den 27 januari 2022 beslutat om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken av anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle. Beslutet omfattar bl.a. att en slutförvarsanläggning uppförs och drivs i Forsmark.

Efter att regeringen överlämnat tillståndsärendet till mark- och miljödomstolen för fortsatt prövning har SKB getts anstånd till den 30 juni 2023 med att ge in ett yttrande med slutliga yrkanden och villkorsförslag i de delar som rör bl.a. en slutförvarsanläggning i Forsmark.

YRKANDEN M.M.

Parterna har, såvitt nu är aktuellt, framställt följande yrkanden i den del som gäller överklagande av punkt f i länsstyrelsens beslut.

Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet om dispens.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen och Milkas har yrkat att det ska beslutas att ytterligare ingrepp i naturen inte får ske och att skyddsvärda djur och växter inte får flyttas förrän projektet fått slutgiltigt tillstånd.

Jordens Vänner och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har i en separat handling yrkat i första hand att ärendet ska starta upp från början och kungöras för allmänheten inom ramen för mål M 1333-11. I andra hand har yrkat att länsstyrelsens beslut upphävs, inklusive beslutet om delgivning.

SKB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska till särskilt avgörande (deldom) uppta frågan om artskyddsdispens för fångst och flytt av gölgrödor och större vattensalamander samt dessas rom och yngel enligt punkt f i länsstyrelsens beslut. SKB har yrkat i första hand att domstolen ska avslå miljöorganisationernas överklaganden såvitt avser punkt f. SKB har i andra hand yrkat, för det fall domstolen inte tar upp punkt f till särskilt avgörande, att domstolen ska upphäva förordnandet om inhibition såvitt avser punkt f i beslutet.

Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har yrkat att SKB:s begäran om deldom ska avslås. De har även motsatt sig att inhibitionen upphävs.

Det antecknas att **Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen och Milkas** inte har yttrat sig med anledning av SKB:s begäran om deldom.

Länsstyrelsen har i ett yttrande angett följande inställning. Skadeförebyggande åtgärder för fridlysta arter ska vidtas så långt det är möjligt innan anläggandet av slutförvaret påbörjas. Att flytta groddjur för att undvika att de dödas eller skadas från den damm som avses läggas igen är en sådan åtgärd. Åtgärden behöver dock kombineras med uppföljning av populationerna och områdets ekologiska funktion och att åtgärder vidtas om arternas bevarandestatus riskerar att försämrats. Åtgärder ska också vidtas för att främja att groddjur själva flyttar till andra reproduktionsområden. I en eventuell deldom är det därmed viktigt att villkor ställs om detta. Länsstyrelsen instämmer i att övriga frågor vad gäller artskydd bör prövas samordnat med mål M 1333-11.

Mark- och miljödomstolen antecknar följande. I november 2022 har Anna Lind och Ditta Rietuma gett in yttranden till mark- och miljödomstolen med hänvisning till bl.a. detta mål och mål M 1333-11. Anna Lind och Ditta Rietuma är inte parter i detta mål. Domstolen har, utöver att handlingarna diarieförts i målet och sänts för kännedom till sökanden i mål M 1333-11, inte anledning att vidta någon åtgärd i målet med anledning av innehållet i Anna Linds och Ditta Rietumas yttranden.

SKB:S UTVECKLING AV TALAN

SKB har angående dispensen enligt punkt f i länsstyrelsens beslut anført bl.a. följande till stöd för sin talan.

Prövningen av artskyddsfrågor i mål M 1333-11

I mål M 1333-11 har regeringen tillåtit att mindre vattenområden (gölar) fylls igen vid Kärnbränsleförvarets ovanmarksdelar. Regeringen har också funnit att verksamheten vid Kärnbränsleförvaret är tillåtlig enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen. Regeringen har uttalat att frågan om verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen ingår som en del av regeringens tillåtlighetsbedömning. Regeringen har i den delen instämt i domstolens bedömning att underlaget i ärendet

är tillräckligt för att konstatera att det, med krav på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder, finns förutsättningar att meddela de dispenser som krävs enligt artskyddsförordningen.

Vissa skadeförebyggande åtgärder bör prövas omedelbart

Domstolen har vid två tillfällen, den 8 januari 2014 och den 13 juni 2017, beslutat att artskyddsmålet inte ska handläggas gemensamt med mål M 1333-11. Huvudregeln torde likväl vara att frågan om artskyddsdispens bör avgöras samordnat med att domstolen lämnar tillstånd till och föreskriver villkor för Kärnbränsleförvaret.

Länsstyrelsens beslut är dock utformat så att det åligger SKB att vidta vissa skadeförebyggande åtgärder innan gölar får fyllas igen som ett led i de inledande anläggningsarbetena för Kärnbränsleförvaret. De skadeförebyggande åtgärderna ska dessutom ha fått en bestämd ekologisk funktion innan anläggningsarbetena får påbörjas.

Inom ramen för dispensmålet har SKB åtagit sig att anlägga fyra nya dammar. SKB har anlagt sex nya dammar i närheten av de gölar som ska fyllas igen. Dessa har varit föremål för vederbörlig prövning efter anmälan om vattenverksamhet. I yttrandet den 20 december 2016 redovisade SKB bl.a. följande.

Arbetet med anläggande av sex nya dammar i Forsmark har genomförts utifrån erfarenheter från Gårdskär och de principer som redovisats i dispensansökan. Fyra nya dammar grävdes under februari 2012 och ytterligare två i februari 2014. Livsmiljöerna i dessa har följts genom årliga karteringar av bottenvegetation och bottenfauna samt vattenkemiska undersökningar. Även förekomst av gölgröda och större vattensalamander i dessa dammar har inventerats årligen. Efter säsongen 2016 kan det konstateras att två av de nya gölarna fungerar så pass bra som gölgrodelokaler att reproduktion bekräftats i två respektive tre på varandra följande år. Detta trots att inga grodor flyttats till dessa helt nya lokaler. Gölgrodor har självständigt hittat dessa lokaler och använt dem för reproduktion. Kolonisering av de nya lokalerna har alltså skett genom naturlig spridning av arten.

Större vattensalamander, som trivs i samma habitat som gölgröda, har observerats i samtliga anlagda gölar vid minst något av inventeringstillfällena

2012–2016. Vid inventeringen 2016 observerades flest individer i en av de anlagda gölarna, faktiskt dubbelt så många individer som i den lokal som hade näst flest observationer.

SKB bifogar ytterligare underlag som visar att fem av de sex nyanlagda dammarna redan nu utgör livsmiljöer för gölgroda och större vattensalamander. Som framgår av ovan har, trots att någon flytt inte har genomförts, båda dessa arter självmant hittat till de nyanlagda dammarna. Förekomst av båda arter har konstaterats under flera år. För gölgroda har även reproduktion noterats i de flesta dammarna någon gång under de årliga inventeringarna och i två av dammarna har mycket god reproduktion observerats under de senaste fyra åren. Större vattensalamander har noterats regelbundet i fyra av de anlagda dammarna.

Av ekologiska skäl bör flytten av gölgrodor och större vattensalamander ske under våren när individerna vandrar från övervintringslokaler till gölen, vilket för större vattensalamander sker strax efter snösmältning (april) och för gölgroda under perioden maj–juni.

Det som nu anförts utgör skäl för domstolen att avgöra frågan om artskyddsdispens såvitt gäller flytt av gölgroda och större vattensalamander (punkten f i länsstyrelsens beslut) genom ett särskilt avgörande. De övriga frågorna i artskydds målet (punkterna a-e och g) avser åtgärder i samband med eller som en följd av etableringen av Kärnbränsleförvaret och dessa frågor bör lämpligen prövas samordnat med mål M 1333-11.

Skäl för SKB:s yrkanden

Genom regeringens tillåtlighetsbeslut står det klart att Kärnbränsleförvaret ska anläggas på den plats där det idag finns gölar med gölgrodor och större vattensalamander. Regeringen har också beslutat att det finns förutsättningar att meddela nödvändiga dispenser enligt artskyddsförordningen. Etableringen av Kärnbränsleförvaret utgör ett tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Behovet och lokaliseringen av Kärnbränsleförvaret har studerats ingående under

lång tid. Det finns därför behov av dispens av tvingande skäl som har ett allt över-
skuggande allmänintresse och det finns ingen annan lämplig lösning. Att fånga och
flytta gölgrödor och större vattensalamander till annat ekologiskt godtagbart habitat
innan gölarna fylls igen utgör en ändamålsenlig skadeförebyggande åtgärd.

De nyanlagda dammarna har inneburit att nya livsmiljöer för dessa arter har skapats
och som framgår ovan har dessa självmant flyttat till de nyanlagda dammarna och
reproduktion har konstaterats i flera av dammarna under flera år. Genom SKB:s
övervakningsprogram av större vattensalamander och gölgrödan finns en god
kunskap om dessa arter och dess förekomst och reproduktion i området. Resultatet
av genomförda inventeringar under 2012–2020 visar på att den lokala populationen
hos båda arterna har ökat. Sammantaget bekräftar detta att den nu aktuella dispens-
åtgärden inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus i arternas
naturliga utbredningsområde. SKB hänvisar till vad som anförts om arterna i
yttrandet den 20 december 2016 och tillägger följande.

Det finns flera fördelar med att påbörja flytt av gölgrödor och större vatten-
salamandrar i ett tidigt skede. Från ekologisk synpunkt är det fördelaktigt att kunna
påbörja flytten snart eftersom det möjliggör flytt under flera år och ger bättre förut-
sättningar att få med så många individer som möjligt. När det gäller större vatten-
salamander nyttjar denna art inte gölar under ungdomsstadiet. Det är först vid två
till fyra års ålder då vattensalamandern är könsmogen som den nyttjar gölar och kan
därför först då flyttas från gölen. Flytt under flera på varandra följande år skapar
därmed förutsättningar för flytt av fler individer. En annan fördel med att kunna
genomföra flytt av arterna på ett tidigt stadium är att det ger bättre möjligheter att
anpassa flytten till den mest lämpliga tidsperioden för respektive art. Som framgår
ovan är den mest lämpliga tidpunkten på året att genomföra flytten under våren,
men även flytt under hösten är möjlig. En tidig flytt ökar därmed möjligheterna att
planera flytten till den på året mest lämpliga tidpunkten, utan att det riskerar att
orsaka onödiga fördröjningar av andra för Kärnbränsleförvaret nödvändiga
aktiviteter.

För att hindra att gölgrodor och större vattensalamandrar på nytt bosätter sig i den göl varifrån flytt har skett och som i framtiden kommer att fyllas igen planerar SKB att låta det staket, som anläggs runt gölen inför infångandet av groddjuren, sitta kvar efter det att flytt har genomförts. SKB åtar sig att tillse att staketet har godtagbar funktion för att hindra att individer av dessa arter tar sig tillbaka till gölen intill dess att utfyllnad sker, vilket i praktiken blir efter det att SKB erhållit tillstånd till anläggande av Kärnbränsleförvaret.

Sammantaget har SKB visat att det föreligger förutsättningar för artskyddsdispens såvitt avser fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda och dess rom och yngel. Miljöorganisationernas överklaganden i denna del bör därför avslås.

För det fall domstolen anser att frågan om dispens för flytt av gölgroda och större vattensalamander inte bör brytas ut för delavgörande utan att frågan ska avgöras slutligt och samlat i samband med prövningen av övriga dispenspunkter och Kärnbränsleförvaret menar SKB att det i vart fall finns skäl att upphäva inhibitionen. Genom regeringens beslut står det klart att verksamheten, dvs. anläggandet av Kärnbränsleförvaret, är tillåtlig och att det finns förutsättningar att meddela nödvändiga dispenser enligt artskyddsförordningen. Som framgår av ovan avser den nu aktuella dispensåtgärden att flytta gölgroda och större vattensalamander från gölar som ska fyllas igen och åtgärden sker i syfte att undvika att individer av dessa arter skadas eller dödas. Flytten innebär inga irreversibla konsekvenser.

KLAGANDENAS UTVECKLING AV TALAN

I överklagandena och yttrande över SKB:s begäran om deldom har klagandena anfört bl.a. följande till stöd för sin talan.

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen och Milkas

Beslutet överklagas eftersom de inte anser att dispensen behövs av hänsyn till allmän säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande

allmänintresse. Ansökan om att få bygga en anläggning för slutförvara av utbränt kärnbränsle kan inte i nuläget utgöra ett sådant tvingande skäl som anges i 14 § artskyddsförordningen.

De kan inte heller instämma i att platsen har valts enligt kriterierna kärnteknisk säkerhet och strålskydd, dels eftersom det inte finns något väl utrett alternativ som erbjuder jämförelse med den valda platsen och som visar att Forsmarksområdet är överlägset, dels på grund av att detta ska behandlas under prövningen enligt kärntekniklagen och miljöbalken.

Jordens Vänner och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen

Länsstyrelsen har inte kommunicerat ansökan med mark- och miljödomstolen, intresserad och berörd allmänhet och miljöorganisationer. Kungörelse saknas.

Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG

Grunder

1. Att låta gölgrödor och större vattensalamandrar på egen hand vandra in i de nyskapade miljöerna är säkrare ur biologisk synpunkt än aktiva flyttningsåtgärder.
2. Att tömma de ursprungliga livsmiljöerna på de två arterna i fråga kan orsaka onödiga risker och skador om sökanden senare inte får ett tillstånd att bygga ett kärnbränsleförvar på platsen.
3. Betydande tid återstår i prövningarna i mål M 1333-11 i flera instanser. De senare årens rättsutveckling har dessutom medfört en förändrad syn på kompensationsåtgärder och att betydligt fler skyddade arter är föremål för dispensplikt. Betydande kompletterande arbete kan därför återstå för sökanden. Sammantaget innebär detta att det inte finns anledning att bryta ut frågan om arterna i fråga i deldom av tidsskäl.
4. Av de skäl som anförs ovan motsätter sig föreningarna även att inhibitionen för flytt av arterna hävs.

Utveckling av grunderna

Enligt begäran om deldom med underlagsrapport har SKB genom att gräva ut och skapa nya gölar utan att flytta de aktuella arterna lyckats skapa fem miljöer där arterna i fråga ska kunna fortleva långsiktigt. Exemplar av arterna har vandrat dit av sig själva. Detta är ett förfarande som är lämpligt att fortsätta med. Att aktivt flytta hela förekomsten av de skyddade arterna från de aktuella gölarna medför risker för t.ex. överetablering och eventuell inomartspredation i de nya miljöerna.

Att flytta arterna till de nyskapade miljöerna innebär av naturliga skäl att ursprungslokalerna successivt utarmas i fråga om de två skyddade arterna och att ekologin även i övrigt påverkas på dessa platser. Föreningarna erinrar om att försiktighetsprincipen ska vara vägledande vid prövning av undantagen i livsmiljödirektivet. Se Mark- och miljööverdomstolens resonemang i fråga om flytt av orkidén knärot i mål M 3547-20:

Kommunen har sökt dispens för att få flytta cirka 160 exemplar av knäroten från ett planerat exploateringsområde (...) Kommunen har gjort gällande att det finns goda förutsättningar för knäroten att överleva en sådan förflyttning. Naturskyddsföreningen har ifrågasatt detta. (...) Det är i och för sig inte uteslutet att en förflyttning av plantor till nya lokaler i vissa fall skulle kunna ses som en skyddsåtgärd snarare än en kompensationsåtgärd. En förutsättning för dispens är dock att det går att bedöma med viss säkerhet att tillräckligt många exemplar av arten kommer att överleva på lång sikt. Annars riskerar åtgärden att försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. (...) Det kan alltså inte med någon rimlig grad av säkerhet sägas om populationen skulle överleva på sikt och om exemplaren efter förflyttning skulle ge upphov till nya plantor. Det bör även vägas in att hoten mot knäroten har ökat och att arten numera i rödlistan är klassad som sårbar (VU). Mot denna bakgrund och med beaktande av försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § miljöbalken) får en beviljad dispens anses försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Det saknas därmed förutsättningar att ge dispens.

Uttalandena ger stöd för att inte genomföra flyttåtgärderna förrän ett lagakraftvunnet tillstånd finns för slutförvaret. Föreningarna gör gällande att skador senare kan visa sig ha skett helt i onödan, om ett tillstånd att bygga ett kärnbränsleförvar inte utverkas. Frågan om regeringsbeslutet för slutförvaret för använt kärnbränsle

och kärnavfall kommer att genomgå rättsprövning av Högsta förvaltningsdomstolen och tillståndsprövas i mark- och miljödomstolen.

Vidare har de senare årens rättsutveckling medfört att betydligt fler skyddade arter är föremål för dispensplikt. Även ingrepp som rör arter som uppnått gynnsam bevarandestatus kan behöva genomgå artskyddsprövning. Även synen på kompensationsåtgärder har förändrats. Såpass mycket kompletterande arbete återstår därför för SKB att det inte finns anledning att bryta ut frågan om arterna i fråga i deldom av tidsskäl. Även den återstående tiden för processen i Högsta förvaltningsdomstolen och i mark- och miljödomstolen talar för detta.

Rättsläget har förtydligats sedan målet vilandeförklarades, på så vis att artskyddsprövning i betydligt större utsträckning ska göras av skyddade arter – även i fråga om arter vars bevarandestatus anses gynnsam (EU-domstolens förhandsavgörande Skydda skogen i de förenade målen C-473/19 och C-474/19). Detta gäller även beträffande påverkan på funktionaliteten av vissa hänsynskrävande fågelarters bon, viloplatser och fortplantningsområden. Se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens domar om Onsalavägen i mål M 13672-19, Lavskrikemålet M 9836-19 och Välen M 3276-20.

Denna nytillkomna praxis innebär i formell mening klargöranden av hur EU-rätten ska uttolkas, inte en sådan förändring av rättsläget som sökanden kan bortse ifrån med hänvisning till att det skett efter ansökan.

Enligt föreningarnas mening innebär rättsutvecklingen att de bedömningar som SKB och länsstyrelsen gjort i fråga om artskyddet kommit i ett annat ljus. Men även att ett antal arter som tidigare inte ansetts dispenspliktiga kan vara det.

Flera av de ovan nämnda rättsfallen rör en fågelart som återfinns i de områden som påverkas av bl.a. grundvattenavsänkning – mindre hackspett (*Dryobates minor*), en art som missgynnas av bl.a. dränering i al- och björkkärr enligt Artdatabankens artfakta. Enligt bolagets ekologiska fältinventering är mindre hackspett knuten till

alskog och har påträffats i en alsumpskog norr om kärnkraftverket och i en kalkbarrskog söder om kylvattenkanalen. Av artportalen framgår emellertid att SKB:s inventerare sedan dess hittat revirhävdande exemplar strax nordväst respektive sydväst om Bolundsfjärden, det vill säga i de centrala delarna av det område som kommer att påverkas av grundvattenavsänkning.

SKB har hävdat att grundvattenavsänkningarna inte kommer att inverka negativt på mindre hackspett som art, då en grundvattenavsänkning skulle ”medföra mer sump-lövskog på idag öppna våtmarker”. Uppgiften underbyggs emellertid inte av några beräkningar eller liknande, och föreningarna anser att det rör sig om ett exempel på påverkan på en skyddad art som måste prövas inom ramen för en dispensansökan.

Även järpe (*Tetrastes bonasia*) har återfunnits i området. Fågelarten är gynnad av fuktiga skogsmiljöer som surdråg, alkärr och bäckar. Järpen utnyttjar albårder utmed bäckar och åar inne i den skyddande granskogen. Arten kan därför missgynnas av minskat markvatten.

Frageställningarna rörande järpe och mindre hackspett är emellertid endast exempel på fågelarter som kan påverkas. SKB kan även behöva inhämta artskyddsdispens rörande påverkan på viloplatser och uppfödningsområden även för t.ex. havsörn och fiskgjuse, arter som är beroende av fisk och sjöfågel i området. Arterna födosöker och häckar i varierande grad i området enligt SKB:s fågelinventeringar.

Funktionaliteten för de livsmiljöer dessa fågelarter är beroende av för lyckad häckning kan påverkas negativt av de mångåriga anläggningsarbetena och minskade vattenspeglar efter grundvattenavsänkning. I praxis har man senare åren lagt större betydelse vid påverkan på fåglars livsmiljöer. Se avgörandena som nämnts ovan, t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom i Onsalavägen, mål M 13672-19:

När det gäller frågan om anläggandet av vägen 940 på Onsalahalvön innebär att fortplantningsområden eller viloplatser för mindre hackspett eller grön-göling skadas eller förstörs framgår av utredningen att vägprojektet medför att delar av sådana områden som avses i 4 § 4 artskyddsförordningen tas i anspråk för själva vägområdet men också att sådana områden kommer att

påverkas av trafikbuller. Det är de sammanlagda effekterna på berörda områden som ska bedömas. Trots de oklarheter som finns i materialet angående hackspettarnas känslighet för buller finns det skäl att anta att ljudet från vägen i åtminstone viss utsträckning kommer att försämra funktionaliteten hos viloplatser och fortplantningsområden i närområdet. Denna försämring kommer att vara ihållande och permanent. Det råder ingen tvekan om att den sammanlagda påverkan från etableringen av vägen är av den omfattningen att förbudet i 4 § 4 artskyddsförordningen aktualiseras.

Sökanden kan således behöva göra nya inventeringar och bedömningar av påverkan på bl.a. fåglars livsmiljöer och inkomma med nya dispensansökningar.

LÄNSSTYRELSENS UTVECKLING AV TALAN

Länsstyrelsen har till stöd för sin inställning i aktuell del anfört bl.a. följande.

Begäran om deldom

Länsstyrelsen anser att skadeförebyggande åtgärder för fridlysta arter ska vidtas så långt det är möjligt innan anläggandet av slutförvaret påbörjas. Att flytta groddjur från den damm som avses läggas igen, för att undvika att de dödas eller skadas, är en sådan åtgärd. Åtgärden behöver dock kombineras med uppföljning av populationerna och områdets ekologiska funktion och att åtgärder vidtas om arternas bevarandestatus riskerar att försämrats.

Åtgärder ska också vidtas för att främja att groddjur själva flyttar till andra reproduktionsområden från den göl som avses läggas igen. Det staket som avses sättas upp ska utformas på sådant sätt att groddjur kan ta sig ut från området men inte tillbaka in i området. Ett staket kan med fördel sitta uppe ett par säsonger så att grodor och salamandrar kan röra sig från göl nr 12.

De anlagda gölarna har till viss del visat sig kunna fungera för reproduktion. De anlagda gölarna behöver totalt sett vara av sådan omfattning att bevarandestatus för förekommande groddjur upprätthålls eller förbättras, trots att göl nr 12 läggs igen.

Intentionen med villkor 2 i dispensen är att upprätthålla ekologisk funktion och bevarandestatus för gölgröda. Om ersättningsdammarna, trots att villkor 2 uppfyllts, över tid inte får förväntad funktion för gölgröda anser länsstyrelsen att villkor 8 kan aktualiseras. Risk för överetablering skulle kunna vara en sådan situation.

I en eventuell deldom är det därmed viktigt att villkor ställs om uppföljning, utvärdering och ytterligare skadeförebyggande åtgärder vid behov. Länsstyrelsen anser att samtliga åtaganden och villkor angående groddjur för medgiven dispens ska gälla vid en eventuell deldom.

Länsstyrelsen instämmer i att övriga frågor vad gäller artskydd bör prövas samordnat med mål M 1333-11.

Populationsutveckling för golgröda och större vattensalamander i Forsmark 2012–2020 samt risk för överetablering

I göl nr 12, som avses fyllas igen, har ett relativt stort antal spelande gölgrödor noterats men få yngel och smågrödor. Eftersom gölen är stor och har mycket vegetation längs kanterna kan antalet individer som finns i området vara svårt att uppskatta. Det är inte osannolikt att det finns fler individer i området än vad inventeringen identifierat.

Att följa upp och utvärdera hur många individer som flyttas är därmed viktigt.

Det kan inte uteslutas att, som föreningarna yttrat, det finns risk för överetablering vid flytt av ett stort antal groddjur från den damm som avses läggas igen. Relativt många individer har noterats vid spelinventering.

Detta utgör dock inte hinder för att meddela en deldom för flytt. Däremot kan det finnas behov av att anlägga ytterligare dammar om det visar sig att ett stort antal individer flyttas.

Vad gäller de frågor föreningarna yttrat sig om gällande övriga arter anser länsstyrelsen att de ska hanteras inom ramen för den fortsatta prövningen framöver.

SKB:S BEMÖTANDE

Prövning genom deldom

Syftet med att påbörja vissa åtgärder snarast möjligt är att minimera den totala påverkan som uppförandet av Kärnbränsleförvaret har på de två arterna gölgroda och större vattensalamander. Det är ekologiskt fördelaktigt att genomföra flytt under våren och under flera på varandra följande år. SKB planerar att påbörja flytt under våren 2023 och det är således angeläget att deldom meddelas så snart som möjligt. Huruvida det finns behov av att komplettera prövningsunderlaget i mål M 1333-11 med ytterligare underlag om påverkan på skyddade arter och skyddsåtgärder är en annan fråga som kommer att hanteras i den fortsatta handläggningen av det målet.

Villkor hänförliga till den meddelade dispensen

Gölgrodor och större vattensalamandrar har naturligt vandrat in i de anlagda gölarna. Eftersom det inte finns någon naturlig pådrivande faktor som gör att de groddjur som finns i gölen som ska fyllas igen på egen hand skulle lämna denna göl är det ur biologisk synpunkt bättre ur ett individperspektiv att aktiva flyttningsåtgärder vidtas. Det staket som avses användas kommer att utformas så att det möjliggör för djuren att lämna gölen självmant. SKB vill även erinra om att syftet med de skadeförebyggande åtgärder som SKB avser att vidta är att begränsa påverkan på gölgrodor och större vattensalamandrar på individnivå eftersom åtgärderna saknar direkt betydelse på populationsnivå. Det finns en naturlig variation i antalet registrerade individer i området mellan olika år, men om respektive population skulle minska i stor utsträckning efter en genomförd flytt kommer orsakerna till detta skyndsamt att utredas.

Vad gäller frågor om eventuella effekter hänförligt till eventuell överetablering efter en flytt vill SKB framhålla att kravet på etablering av nya gölar redan har uppfyllts av SKB (jfr villkor 2–4) och att de tillkomna miljöerna ersätter de som försvinner när göl med förekomst av gölgroda läggs igen. Därtill saknas studier där överetablering av groddjur har studerats, varför det är oklart om en sådan situation ens kan uppstå.

Vad gäller länsstyrelsens önskemål om villkor vill SKB framhålla att den meddelade dispensen redan är förenad med ett antal villkor, bl.a. att i) anlägga nya dammar (villkor 2–4), ii) utföra särskilda skötselåtgärder i våtmarker (villkor 5), iii) fortlöpande följa upp populationerna samt årligen inrapportera resultat av inventeringar och uppföljningar till länsstyrelsen under den tidsperiod då åtgärderna utförs (villkor 6) samt iv) vidta åtgärder vid negativ påverkan som inte har förutsetts (villkor 8). Mot denna bakgrund är det klarlagt att åtgärderna avseende fångst och flytt av groddjur m.m. kommer att följas upp av SKB samt att tillsynsmyndigheten fortlöpande kommer att hållas informerad inför och vid genomförande av åtgärderna. SKB föreslår att ett kommande avgörande avseende punkt f förenas med en skyldighet för SKB att följa de villkor som föreskrivits i det överklagade dispensbeslutet. Skäl för ytterligare villkorsreglering saknas.

SKB:S SVAR PÅ DOMSTOLENS FRÅGOR

Mark- och miljödomstolen har ställt några frågor till SKB med anledning av yrkandet om deldom. Domstolens frågor anges nedan i kursiverad stil, därefter anges SKB:s svar.

- 1. Mot bakgrund av att tillstånd enligt miljöbalken inte lämnats till det ansökta Kärnbränsleförvaret, vad menar SKB med att åtgärderna ska vidtas ”som ett led i de inledande anläggningsarbetena”?*

SKB vill förtydliga att det är igenfyllningen av gölar som utgör led i de inledande anläggningsarbetena för Kärnbränsleförvaret, inte den flytt av artskyddade djur som

enligt villkor f i länsstyrelsens dispensbeslut måste föregå igenfyllningen. En fångst och flytt av gölgroda och större vattensalamander (och dessas rom och yngel) enligt villkor f) i Länsstyrelsens dispensbeslut innebär alltså inte att SKB påbörjar den miljöfarliga verksamheten vid Kärnbränsleförvaret. Igenfyllningen av gölar kommer inte att påbörjas förrän verkställbart tillstånd till den föreligger i KBS-3-målet.

2. *Kan samma begränsning av påverkan från Kärnbränsleförvaret på gölgroda och större vattensalamander uppnås om dispensåtgärderna utförs först efter att domstolen prövat ansökan om tillstånd till Kärnbränsleförvaret? Finns det med andra ord någon nackdel från artskyddssynpunkt med att avvakta med flytt av gölgroda och större vattensalamander till nyanlagda dammar?*

Som framgår av länsstyrelsens dispensbeslut ska flytt av gölgroda och större vattensalamander (och dessas rom och yngel) ha genomförts innan igenfyllning av gölar får påbörjas. Det innebär att åtgärdernas genomförande är styrande för tidsplaneringen av anläggningsprojektet för Kärnbränsleförvaret.

Från artskyddssynpunkt är det angeläget att fångsten och flytten av gölgroda och större vattensalamander (samt dessas rom och yngel) får genomföras under tid på året då betingelserna är som mest gynnsamma. Som SKB utvecklat i sin begäran om deldom är det dessutom en fördel från artskyddssynpunkt om flytt kan genomföras ena året med möjlighet till kompletterande flytt det påföljande året. Det skulle innebära att så många individer som möjligt räddas undan igenfyllningen.

Denna fördel riskerar att utebli om fångsten och flytten kan påbörjas först efter verkställbart tillstånd till anläggningsarbetena, eftersom åtgärderna då måste inordnas i den mycket omfattande produktionsplaneringen för anläggningsprojektet, där hänsyn även måste tas till andra miljökrav (exempelvis tid för utförande av grumlande arbeten i vatten och tid för inledande av bullrande arbeten). Det föreligger då en betydande risk för att fångsten och flytten nödgas utföras under en tid på året då betingelserna inte är optimala och utan möjlighet till kompletterande åtgärder det påföljande året. Alternativt kan en kravställning rörande fångst och flytt av de artskyddade djuren föranleda försening i byggstart av anläggningsprojektet

med något eller några år, vilket skulle medföra i sammanhanget orimliga mer-kostnader för SKB. Ett års fördröjning av byggstart jämfört med vad som planerats utifrån tillståndsprövning, upphandling, resursallokering etc. kommer att medföra merkostnader i storleksordningen 900 miljoner kr.

3. Har utförandet av de aktuella åtgärderna någon betydelse för SKB:s övergripande planering av byggandet av Kärnbränsleförvaret?

Se punkten 2 ovan. Det är en uppenbar fördel för artskyddet och för den övergripande produktionsplaneringen om fångst och flytt av gölgroda och större vattensalamander (samt dessas rom och yngel) kan planeras och genomföras tidigt som en fristående del i SKB:s produktionsplanering av anläggningsprojektet.

4. Finns det med hänsyn till praxis i artskyddsfrågor skäl att göra en samlad prövning av samtliga åtgärder som kräver artskyddsdispens i anslutning till den fortsatta prövningen av SKB:s ansökan om tillstånd till Kärnbränsleförvaret?

Regeringen har i särskilt beslut tillåtit verksamheten vid Kärnbränsleförvaret enligt miljöbalken. I beslutet har regeringen också tillåtit att mindre vattenområden (gölar) fylls igen. När det gäller artskyddsfrågorna har regeringen i beslutet (s. 26 f.) uttalat följande:

”En förutsättning för att en verksamhet som träffas av förbuden i artskyddsförordningen ska vara tillåtlig är att det inte råder någon oklarhet om att dispens kommer att kunna ges. Frågan om verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen är därför en del av regeringens tillåtlighetsprövning. Regeringen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att underlaget i ärendet är tillräckligt för att konstatera att det, med krav på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder, finns förutsättningar att ge de dispenser som krävs enligt artskyddsförordningen. Därmed bedömer regeringen att verksamheten är tillåtlig enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen.”

Regeringens tillåtlighetsbeslut innebär att det är klarlagt att de dispenser som erfordras för anläggandet och driften av Kärnbränsleförvaret ska ges och SKB har tagit som generell utgångspunkt att dispensfrågorna ska prövas samordnat med tillståndsprövningen i mål M 1333-11. Denna utgångspunkt gäller beträffande dispenser för åtgärder som ingår i anläggandet och driften av Kärnbränsleförvaret.

De åtgärder som omfattas av SKB:s yrkande om deldom (fångst och flytt av gölgroda och större vattensalamander samt dessas rom och yngel) ingår dock inte i anläggandet och driften av Kärnbränsleförvaret. De avser i stället skyddsåtgärder som enligt länsstyrelsens dispensbeslut ska vara vidtagna innan anläggningsarbetena för Kärnbränsleförvaret får påbörjas. SKB anser därför att det med hänsyn till gällande praxis inte finns något rättsligt hinder mot att medge dessa skyddsåtgärder genom ett särskilt avgörande. Att dispens för åtgärderna ska ges står klart genom regeringens tillåtlighetsbeslut och som utvecklats ovan föreligger skäl från artskyddssynpunkt att genomföra dem i ett tidigt skede av anläggningsprojektet.

DOMSKÄL

Yrkande om förnyad handläggning

Jordens Vänner och Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har i en separat handling yrkat i första hand att ärendet ska starta upp från början och kungöras för allmänheten inom ramen för mål M 1333-11.

Mark- och miljödomstolen bedömer att vad föreningarna anfört om länsstyrelsens handläggning av ärendet inte innebär att det förekommit något sådant fel som kan utgöra skäl att undanröja det överklagade beslutet och visa målet åter till länsstyrelsen för förnyad handläggning. Yrkandet i denna del ska därför avslås.

Frågan som mark- och miljödomstolen nu ska pröva – punkten f i länsstyrelsens dispensbeslut

Mark- och miljödomstolen har i målet, med anledning av miljöorganisationernas överklaganden, att pröva om länsstyrelsen har haft fog för beslutet att ge SKB dispens med stöd av 14 och 15 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för ett flertal åtgärder i samband med byggande av ett slutförvar för använt kärnbränsle i

Forsmark, Östhammars kommun. Dispensen gäller åtgärder enligt punkterna a–g i beslutet. Länsstyrelsen har förenat dispensen med villkor.

SKB har, efter regeringens beslut den 27 januari 2022 om tillåtlighet avseende den ansökta verksamheten i mål M 1333-11, yrkat att mark- och miljödomstolen ska till särskilt avgörande (deldom) uppta frågan om artskyddsdispens för fångst och flytt av gölgrödor och större vattensalamander samt dessas rom och yngel enligt punkt f i länsstyrelsens beslut. SKB har yrkat i första hand att domstolen ska avslå miljöorganisationernas överklaganden såvitt avser punkt f. SKB har i andra hand yrkat, för det fall domstolen inte tar upp punkt f till särskilt avgörande, att domstolen ska upphäva förordnandet om inhibition såvitt avser punkt f i beslutet. Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har motsatt sig yrkandet om ett särskilt avgörande.

Mark- och miljödomstolen har nu alltså enbart att pröva SKB:s yrkande om särskilt avgörande avseende punkten f i länsstyrelsens beslut.

Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har argumenterat för att ytterligare arter, utöver de som omfattas av punkterna a–g i beslutet, kan behöva dispens från artskyddsförordningen på grund av påverkan från anläggande av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Mark- och miljödomstolen anser att den nu aktuella prövningen inte omfattar frågan om det kan behövas ytterligare dispens från artskyddsförordningen.

Förutsättningar finns för ett särskilt avgörande avseende punkten f

Det överklagade målet handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Denna lag innehåller ingen bestämmelse om möjligheten att avgöra en del av målet genom ett särskilt avgörande (deldom). Bestämmelser om ett sådant särskilt avgörande finns i 17 kap. 4 § rättegångsbalken. Mark- och miljödomstolen bedömer att frågan om artskyddsdispens enligt punkten f i länsstyrelsens beslut är en sådan

särskiljbar del av beslutet att det i princip är möjligt att meddela ett särskilt avgörande genom analog tillämpning av 17 kap. 4 § rättegångsbalken.

Frågan är då om det är lämpligt att bryta ut punkten f i dispensbeslutet och avgöra den delen av målet innan övriga delar av beslutet överprövas och innan frågan om tillstånd till ett slutförvar för använt kärnbränsle i mål M 1333-11 prövas.

Mark- och miljödomstolen bedömer av följande skäl att det är lämpligt att pröva frågan om dispens för fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel till nyanlagda dammar genom ett särskilt avgörande.

Som SKB framhållit har regeringen den 27 januari 2022 beslutat om tillåtlighet avseende den ansökta verksamheten med ett slutförvar för använt kärnbränsle i mål M 1333-11. Frågan om verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen har ingått som en del i regeringens tillåtlighetsbedömning. Regeringen har instämt i mark- och miljödomstolens bedömning (se s. 524 i domstolens yttrande, aktbilaga 842 i mål M 1333-11) att underlaget i ärendet är tillräckligt för att konstatera att det, med krav på skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder, finns förutsättningar att meddela de dispenser som krävs enligt artskyddsförordningen. I mål M 1333-11 följer det av 2 kap. 9 § tredje stycket miljöbalken att domstolen är bunden av regeringens beslut om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken avseende den ansökta verksamheten. Domstolen har dock vid den fortsatta prövningen av tillstånd att överväga vilka villkor som ska gälla för verksamheten.

Det förefaller visserligen inte finnas någon nackdel från artskyddssynpunkt med att invänta med fångst och flytt av gölgroda och större vattensalamander till ett senare tillfälle, när frågan om artskyddsdispens för andra åtgärder och frågan om tillstånd till ett slutförvar har avgjorts i domstol och det finns verkställbara avgöranden.

SKB har dock uppgett att åtgärdernas genomförande är styrande för tidsplaneringen av anläggningsprojektet, att hänsyn måste tas till andra miljökrav (exempelvis tid för utförande av grumlande arbeten i vatten och tid för inledande av bullrande

arbeten) om åtgärderna påbörjas först efter verkställbart tillstånd till anläggningsarbetena samt att det då finns en betydande risk för att åtgärderna måste utföras under en tid på året då betingelserna inte är optimala och utan möjlighet till kompletterande åtgärder det påföljande året. Enligt SKB riskerar fördelen med en tidig flytt av arterna att utebli om fångsten och flytten kan påbörjas först efter verkställbart tillstånd till anläggningsarbetena. Alternativt kan, enligt SKB, en kravställning rörande fångst och flytt av de artskyddade djuren föranleda försening i byggstart av anläggningsprojektet med något eller några år, vilket skulle medföra i sammanhanget orimliga merkostnader för SKB.

Mark- och miljödomstolen har inte anledning att ifrågasätta SKB:s bedömning att det är en fördel från artskyddssynpunkt om flytt av gölgroda och större vattensalamander kan genomföras ena året vid lämplig tidpunkt, med möjlighet till kompletterande flytt det påföljande året. Om man i stället skulle kräva ett verkställbart tillstånd till de samlade anläggningsarbetena, skulle konsekvensen kunna bli att åtgärderna med flytt av arterna behöver utföras under ett till två år innan andra anläggningsarbeten utförs. Det förefaller inte rimligt.

SKB har inte redovisat något underlag till stöd för påståendet att ett års fördröjning av byggstart jämfört med vad som planerats utifrån tillståndsprövning, upphandling, resursallokering etc. kommer att medföra merkostnader om cirka 900 miljoner kr. Men det är rimligt att anta att betydande merkostnader kan uppkomma om tillståndspliktiga arbeten ovan mark, inom ramen för planering av ett mycket omfattande projektarbete, behöver senareläggas ett eller två år.

Mark- och miljödomstolen finner vidare skäl att ta hänsyn till vad länsstyrelsen anfört i den aktuella frågan. Länsstyrelsen har ansett att skadeförebyggande åtgärder för fridlysta arter ska vidtas så långt det är möjligt innan anläggandet av slutförvaret påbörjas och att flytt av groddjur från den damm som avses läggas igen, för att undvika att de dödas eller skadas, är en sådan åtgärd. Svenska Naturskydds-föreningen, Jordens Vänner och MKG har framhållit att länsstyrelsen i beslutet inte angett att fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda enligt punkten f

är en förutsättning för att erhålla artskyddsdispens enligt övriga punkter. Enligt domstolens mening har detta inte någon avgörande betydelse vid bedömningen av om det är lämpligt med ett särskilt avgörande.

Slutligen bedömer mark- och miljödomstolen att det, med beaktande av vad som framkommit om de nyanlagda sex dammarnas funktion som livsmiljö för gölgroda och större vattensalamander, inte framkommit någon nackdel från artskyddssynpunkt att överpröva punkten f innan övriga punkter i dispensbeslutet överprövas. En villkorsreglering vid kommande tillståndsprövning i mål M 1333-11, som omfattar tillstånd att fylla igen mindre vattenområden, bedöms inte ha någon betydelse för ett genomförande av fångst och flytt av de båda arterna.

På grund av det anförda anser mark- och miljödomstolen att det är lämpligt med ett särskilt avgörande i frågan om artskyddsdispens enligt punkten f i länsstyrelsens beslut.

Förutsättningar finns för dispens från artskyddsförordningen för fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel

Särskilda skäl

Länsstyrelsen har på s. 10 i dispensbeslutet redovisat delar av 14 § artskyddsförordningen (i dess tidigare lydelse).

Svenska Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och MKG har anfört följande grunder för att motsätta sig dispens från artskyddet för de aktuella åtgärderna avseende gölgroda och större vattensalamander:

1. Att låta gölgridor och större vattensalamandrar på egen hand vandra in i de nyskapade miljöerna är säkrare ur biologisk synpunkt än aktiva flyttningsåtgärder.

2. Att tömma de ursprungliga livsmiljöerna på de två arterna i fråga kan orsaka onödiga risker och skador om sökanden senare inte får ett tillstånd att bygga ett kärnbränsleförvar på platsen.
3. Betydande tid återstår i prövningarna i mål M 1333-11 i flera instanser. De senare årens rättsutveckling har dessutom medfört en förändrad syn på kompensationsåtgärder och att betydligt fler skyddade arter är föremål för dispensplikt. Betydande kompletterande arbete kan därför återstå för sökanden. Sammantaget innebär detta att det inte finns anledning att bryta ut frågan om arterna i fråga i deldom av tidsskäl.

Miljöorganisationerna anser som utgångspunkt att djuren i gölarna ska flytta på egen hand. Mark- och miljödomstolen konstaterar att avståndet mellan den befintliga dammen och de nyanlagda dammarna är mellan en och två kilometer. Det får också antas att individer av arterna kommer att finnas kvar i gölar så länge de är lämpliga som livsmiljö. Med beaktande av den verksamhet ansökan gäller är det inte rimligt att SKB ska invänta tills inga individer av arterna längre finns kvar i gölar. SKB bör i stället ges möjlighet att, med den särskilda expertis som SKB åtagit sig att anlita, flytta kvarvarande gölgrödor och större vattensalamander till de nyanlagda dammarna.

Länsstyrelsens beslut har förenats med flera villkor som syftar till att det inte ska uppkomma någon skada på de skyddade arterna gölgröda och större vattensalamander genom att de ska kunna etableras i nyanlagda dammar. Enligt mark- och miljödomstolens mening ger utredningen stöd för att risken för skada är begränsad vid flytt av kvarvarande gölgrödor och större vattensalamander. Utredningen ger stöd för att livsförhållandena i de nyanlagda dammarna är goda och att inventeringar av såväl naturliga som anlagda gölar har höga tätheter av adult gölgröda. Beträffande större vattensalamander finns höga tätheter i de gölar för vilka infiltration är en möjlig skyddsåtgärd och även i tre av de anlagda dammarna, medan arten förekommer mer sporadiskt i de övriga tre anlagda dammarna. Dessutom konstaterar domstolen att om det av någon anledning inte skulle lämnas

tillstånd och dispens för igenfyllning av gölar, så skulle de i framtiden kunna användas för att återinföra de flyttade arterna.

Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att en dispens från artskyddsförbudet i 4 § (i dess tidigare lydelse) avseende gölgroda och större vattensalamander behövs av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse, dvs. intresset av anläggande och drift av ett slutförvar för använt kärnbränsle och kärnavfall. Domstolen anser även att det inte finns någon annan lämplig lösning än att arterna flyttas till nyanlagda dammar och att dispensen, med de villkor som föreskrivits, inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Vad miljöorganisationerna anfört om att flertalet andra arter förekommer i området ändrar inte denna bedömning.

Förtydligande av villkor

Länsstyrelsen har ansett att det i en eventuell deldom är viktigt att villkor ställs om uppföljning, utvärdering och ytterligare skadeförebyggande åtgärder vid behov. Vidare har länsstyrelsen ansett att samtliga åtaganden och villkor angående groddjur för medgiven dispens ska gälla vid en eventuell deldom.

SKB har föreslagit att en deldom avseende punkt f förenas med en skyldighet för SKB att följa de villkor som föreskrivits i det överklagade dispensbeslutet.

Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning och finner skäl att i domslutet förtydliga att SKB ska, avseende punkten f i länsstyrelsens beslut, följa villkoren för dispensen i denna del. Flertalet villkor bedöms vara relevanta för den aktuella dispensen. Domstolen överlämnar till tillsynsmyndigheten (länsstyrelsen) att bedöma om villkor 5 också är relevant.

I villkor 6 har länsstyrelsen angett att resultat från inventeringar och uppföljning, utförda skötselåtgärder och annat som genomförts under året till följd av detta ärende ska årligen inrapporteras till tillsynsmyndigheten under hela den tidsperiod

som åtgärderna utförs. Under rubriken Uppföljning i länsstyrelsens motivering av villkor lämnas en särskild kommentar gällande gölgroda och gulyxne. Mark- och miljödomstolen konstaterar att krav på uppföljning även gäller större vattensalamander. Det överlämnas till tillsynsmyndigheten att bedöma hur länge detta är motiverat för denna art.

Nytt villkor om årlig flytt av större vattensalamander och gölgroda

Dispensen enligt punkten f ger en möjlighet för SKB att fånga och flytta större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel från gölar som fylls igen till nyanlagade dammar. Det finns inget särskilt villkor som ställer något krav på sådan flytt av de båda arterna. SKB har argumenterat för att det från ekologisk synpunkt är fördelaktigt att kunna påbörja flytten snart eftersom det möjliggör flytt under flera år och ger bättre förutsättningar att få med så många individer som möjligt. Mark- och miljödomstolen har godtagit detta som skäl för att överpröva punkten f genom ett särskilt avgörande.

Det finns skäl att i ett nytt villkor förtydliga vad SKB har åtagit sig. I villkoret bör anges att fångst och flytt av större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel till nyanlagda dammar ska, i syfte att kunna bygga ett slutförvar, utföras vid lämplig tidpunkt varje år till dess att befintliga gölar fylls igen. Det är för närvarande osäkert när prövningen av SKB:s ansökan om tillstånd till verksamhet, som omfattar tillstånd att fylla igen mindre vattenområden, kommer att vara avslutad. Villkoret tydliggör således att SKB ska, om dispensen enligt punkten f tas i anspråk, utföra fångst och flytt av arterna årligen till dess att det finns förutsättningar för och är aktuellt att fylla igen gölar.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen bedömer att det finns skäl att i ett särskilt avgörande pröva frågan om artskyddsdispens enligt punkten f i länsstyrelsens beslut, som handlar om att fånga och flytta större vattensalamander och gölgroda och dessas rom och yngel till nyanlagda dammar. Domstolen instämmer i länsstyrelsens

bedömning att det finns förutsättningar för att ge dispens från förbudet i 4 § artskyddsförordningen (den tidigare lydelsen) för fångst och flytt av de båda arterna.

Det ska införas ett nytt villkor för dispensen som anger att fångst och flytt av större vattensalamander och gölgröda och dessas rom och yngel till nyanlagda dammar ska, i syfte att kunna bygga ett slutförvar, utföras vid lämplig tidpunkt varje år till dess att befintliga gölar fylls igen. Vissa förtydliganden av villkor bör vidare göras enligt vad som framgår av domslutet och domskälen.

Vid denna bedömning ska mark- och miljödomstolens tidigare beslut om inhibition av länsstyrelsens beslut upphävas i berörd del (jfr Mark- och miljööverdomstolens beslut den 18 oktober 2022 i mål M 11534-22).

Miljöorganisationernas överklaganden i övrigt, i den del dessa avser punkten f i dispensbeslutet, ska avslås.

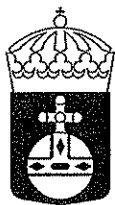
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (MMD-02)

Överklagande senast den 9 januari 2023.

Anders Lillienau

Anders Söderström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Lillienau och tekniska rådet
Anders Söderström

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

1 (18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Rek +
delgivningskvitto

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2013-08-09
MÅLNR: M 4617-13
AKTBIL: 7

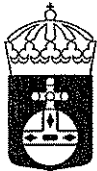
Svensk Kärnbränslehantering AB
Ombud Per Molander
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Beslut om dispens enligt artskyddsförordningen för åtgärder i samband med byggande av slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark, Östhammars kommun

BESLUT

Länsstyrelsen meddelar Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) dispens med stöd av 14 och 15 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för att på så sätt som angivits i ansökan:

- a. Gräva bort och skada orkidéer, lummerarter samt käppkrokmossa, skyddade enligt 8 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- b. Plocka delar av käppkrokmossa, skyddad enligt 8 §, för transplantering vid nyetablering av lokaler för arten.
- c. Gräva bort och förstöra guckusko samt gulyxne, skyddade enligt 7 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- d. Döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok, skyddade enligt 6 §, vid ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.
- e. Döda och skada exemplar av åkergroda, gölgroda och större vattensalamander skyddade enligt 4 § i samband med igenfyllning av dammar.
- f. Fånga och flytta större vattensalamander och gölgroda och dess rom och yngel skyddade enligt 4 § från gölar som fylls igen, till nyanlagda dammar.
- g. Skada och förstöra fortplantningsområden och viloplatser för hassel-snok, gölgroda, större vattensalamander och åkergroda skyddade enligt 4 § i samband med ianspråktagande av mark och sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

2(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Länsstyrelsen avslår ansökan i delen om yrkande om dispens för ytterligare åtgärder i samband med uppförande av slutförvarsanläggningen.

För dispensen gäller följande villkor:

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska de sökta åtgärderna utföras i enlighet med vad sökanden angivit i ansökan och vad man i övrigt föreslagit eller åtagit sig i ärendet.
2. Innan befintliga gölar fylls igen eller i övrigt påverkas av slutförvaret ska dammar ha anlagts så att de tillsammans ersätter de befintliga gölarnas ekologiska funktion för gölgröda i närområdet. Det innebär att dammarna samt habitat kring dammarna är lämpliga för gölgröda samt att spel, grodrom och yngel har konstaterats i minst två av dammarna under minst två säsonger. Grodrom som sätts ut från befintliga gölar ska särskiljas från den röm som produceras i dammen.
3. De dammar som anläggs som kompensation för intrång i befintliga gölar ska vara färdigställda innan befintliga gölar fylls igen eller i övrigt påverkas av slutförvaret.
4. De dammar där lokalisering och utformning inte framgår av ansökan ska godkännas av tillsynsmyndigheten vad gäller lokalisering och utformning innan de anläggs.
5. Innan befintliga gölar fylls igen eller området påverkas av slutförvaret ska ytterligare skötselåtgärder utföras vid minst tre områden, i första hand i våtmarker i anslutning till gölar, i andra hand i våtmarker utan gölar. Dessa ska ligga utanför det prognosticerade påverkansområdet för grundvattenytans avsänkning men i eller i närheten av SKB:s nuvarande markinnehav. Åtgärderna ska syfta till att höja habitatkvaliteten avseende gulyxne och där det är möjligt även höja habitatkvaliteten för gölgröda men inte motverka andra höga naturvärden. Skötseln ska upprätthållas under sådan tidsperiod att syftet med åtgärden uppfylls.
6. Resultat från inventeringar och uppföljning, utförda skötselåtgärder och annat som genomförts under året till följd av detta ärende ska årligen inrapporteras till tillsynsmyndigheten under hela den tidsperiod som åtgärderna utförs.
7. Grundvattenytans nivå ska mätas kontinuerligt så att en avsänkning av nivån på grund av slutförvaret tidigt kan upptäckas.
8. Om negativ påverkan som inte har förutsatts sker på de aktuella arterna i detta beslut, som kan bero på slutförvaret och som kan försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus, ska åtgärder

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

3(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

vidtas utan dröjsmål för att motverka den negativa påverkan.
Åtgärderna ska utföras i samråd med, samt godkännas av
tillsynsmyndigheten.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) söker dispens från 4, 6-8 §§ artskyddsförordningen för att fånga gölgroda, skada och förstöra fortplantningsområden och viloplats för gölgroda, större vattensalamander och åkergroda, döda och skada mindre vattensalamander, vanlig groda, vanlig padda och snok, förstöra gulyxne, skada brudsporre, käppkrokmossa, dvärglumner, ängsnycklar, kärrknipprot, jungfru Marie nycklar, nattviol, grönvit nattviol, nästrot, skogsnycklar, skogsknipprot och tvåblad, samt vidta andra åtgärder som kräver dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen. SKB avser enligt ansökan om dispens genomföra åtgärder för att kontinuerlig ekologisk funktion ska upprätthållas för gölgroda, större vattensalamander och gulyxne. SKB har därför redan under vintern 2012 anlagt fyra nya gölar.

Ansökan har kompletterats.

Ansökan har remitterats till Östhammars kommun, Naturvårdsverket och Artdatabanken vilka också har yttrat sig.

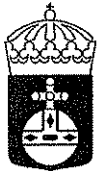
Under handläggningen av ärendet har kunskapsläget om det i ärendet aktuella området förbättrats, bl.a. har en talrik växtlokal för gulyxne identifierats. Det har föranlett SKB att förändra sin ansökan, genom att bl.a. föreslå nya platser för lokaliseringen av de nya dammarna för gölgroda.

Beslutsdokumentet har kommunicerats SKB före beslut.

Länsstyrelsen utläser följande förslag och åtaganden ur handlingarna, endast sammanfattningsvis.

Ansökan anger att SKB åtar sig i huvudsaklig överrensstämmelse med vad som anges i underlaget till ansökan för att undvika och begränsa negativa konsekvenser. SKB kommer att ha beredskap för att återfiltrera vatten i ett begränsat antal våtmarker vilket även föranleder en pilotstudie av infiltration. Fyra nya gölar anläggs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus hos gölgradans bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Underlag till ansökan anger i kapitel 6 planerade åtgärder för bevarande av ekologisk kontinuitet, injektering för att begränsa inläckaget av grundvatten och därmed effekten av grundvattenbortledningen, fyra nya gölar för gölgroda inklusive vissa åtgärder på land i anslutning till gölarna och överföra biota från gölar som ska fyllas igen. Vidare vasslätter och renovering av

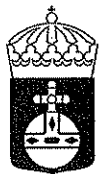
gölar om det blir nödvändigt, under förvarets driftstid (dessa gölar har anlagts under år 2012). Skyddsåtgärder för göl 13b som delvis om möjligt kan skonas och i så fall efter byggskedet iordningställas för att utgöra lämplig miljö för gölgrödor. Fånga och flytta grodor i de gölar som avses att fyllas igen (göl 12 och 13a) samt stängsling. Vattentillförsel till kalkgölar och rikkärr för i händelse av grundvattensänkning samt skötsel allmänt i SKB:s markinnehav för att bevara och gynna naturvärdena i både skogs- och våtmarksmiljöer.

Komplettering enligt Länsstyrelsen begäran 27 oktober 2011 anger, förutom de åtgärder som presenteras i bilaga K:5a-K9, att utvecklingen av populationerna ska följas upp genom regelbunden fältinventering årligen de fem första åren efter det att gölgrödor har flyttats, därefter ska SKB ta fram en plan för fortsatt uppföljning av populationerna. Resultaten av inventeringarna liksom planen för uppföljning ska redovisas till länsstyrelsen.

Bilaga K:5a skötselåtgärder för gulyxne, redovisar och preciserar de skötselåtgärder som SKB avser vidta för bevarandet av en livskraftig population av gulyxne. Ågärder föreslås men justeringar kan komma att göras om nya uppgifter framkommer. Åtgärderna avser röjning av vedvegetation samt vasslätter i ett antal specificerade våtmarker samt infiltration av vatten i rikkärr som bedöms kunna påverkas av en grundvattenavsänkning. Intensiteten i skötseln ska styras av behoven, det viktiga är att miljöerna sköts så att de vid en oberoende insatt värdering bedöms ha goda förutsättningar för gulyxne.

Bilaga K:5b skötselåtgärder för gölgroda, redovisar och preciserar de skötselåtgärder som SKB avser vidta för bevarandet av en livskraftig population av gölgroda. Ågärder föreslås men justeringar kan komma att göras om nya uppgifter framkommer. Alla gölar med förekomst av gölgroda som inte ska fyllas igen samt alla fyra nya gölar som är tänkta att anläggas kommer att skötas för att hindra igenväxning. Vissa gölar kommer att skötas med återkommande röjning av vedvegetation och vid behov vasslätter. De fyra nya gölarna sköts så att de inte växer igen och hålls solöppna med låg vegetation åt söder. Intensiteten i skötseln ska styras av behovet att upprätthålla goda förutsättningar för gölgrodan att fortleva i miljöerna utifrån välgrundade ekologiska bedömningar. Infiltration av grundvatten vid behov.

Bilaga K:7 Metodik för flytt av gölgrödor och större vattensalamandrar samt åtgärder för att hindra att groddjuren tar sig tillbaka till ursprungsgöl, avser flytt från göl 12 och 13a till någon av de nygjorda gölarna. Större vattensalamander och gölgroda ska under vissa förutsättningar inte sättas ut i samma göl för att undvika predation, gölar där arterna har placerats ut prepareras med driftstaket för att hindra groddjuren att vandra tillbaka till ursprungliga gölen. Insamling av groddjur sker med hjälp av driftstaket vid göl 12, göl 13a håvning, fällfångst eller annan typ av fångst. Driftstaket kräver

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

5(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

tömning varannan dag under lekvandningsperioden. Uppföljning av salamandrar i de gölar de sätts ut i sker enligt ficklampsmetoden samt räkning av ungdjur.

Bilaga K:8 förslag till uppföljning av gulyxne och gölgroda i Forsmark, anger att syftet med uppföljning av de båda arterna är att se om det framtida förvaret kan komma att påverka den lokala gulyxnepopulationen negativt och att se hur de föreslagna åtgärderna för arten faller ut.

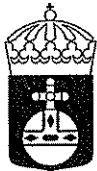
Inventering och kartering av gulyxne kommer att påbörjas flera år innan uppförandet av underjordsanläggningarna påbörjas och kommer genomföras årligen på de lokaler där gulyxne är känt för att få en skattning av populationsutvecklingen i området, samt vissa år även potentiella lokaler. På längre sikt kan inventeringarnas periodicitet avgöras av tillståndet för arten i området. Vid fältbesöken räknas både blommande vegetativa individer, tiden för inventering anpassas till årliga variationer i blomningstid för gulyxne. Utöver räkningen görs även en bedömning av eventuella vegetationsförändringar för respektive lokal som skulle kunna tyda på negativ påverkan på artens möjligheter att fortleva på lokalen.

Inventering av gölgroda kommer inledningsvis att genomföras årligen på de lokaler där förekomst av gölgroda är konstaterad samt i de fyra nya gölarna, för att få en skattning av populationsutvecklingen i området. Därutöver kommer ett antal potentiella gölar att inventeras löpande så att samtliga potentiella gölar har täckts av en inventering under en treårsperiod. De aktuella gölarna besöks en gång vardera, spanas av med hand- och tubkikare, avlyssnas, uppspelning av spelande gölgroda för att trigga spel, sök efter förekomst av rom utmed stränderna.

Metodikerna ovan används så länge annan etablerad metodik saknas.

Bilaga K:9 förslag till ambitionsnivå och inriktning på kompensationsåtgärder för övriga arter och naturtyper i Forsmark, avser att visa på de skötselåtgärder som utförs utöver de nämnda ovan, dvs för de rikkärrsmiljöer utan förekomst av gölgroda eller gulyxne. Skötselåtgärderna avser röjning av vedartad vegetation och vid behov slåtter av vass. För skogsmiljöerna avses naturvårdsinriktad skötsel som ytterligare preciseras i bilagan. Åtgärderna ovan är att betrakta som kompensationsåtgärder. Platserna för åtgärderna är specificerade i bilagan (fig. 1 är en bra sammanfattning av åtgärder beskrivna i bilagorna, exklusive åtgärder för skogsmiljöerna).

Förtydligande och kompletteringar till Länsstyrelsen i Uppsala län avseende SKB:s ansökan om dispens enligt artskyddsförordningen 4 februari 2013, anger att SKB åtar sig att utöka de årliga inventeringarna av gulyxne till samtliga våtmarker som ligger inom påverkansområdet för den

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

6(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

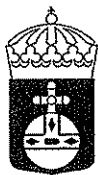
prognostiserade grundvattenavsänkningen och som har bedömts hysa förutsättningar för förekomst av gulyxne (rikkärr och meddelrikkärr). Syftet är att få en så komplett bild som möjligt av gulyxneförekomster på SKB:s mark i Forsmark och att samtidigt följa upp mellanårsvariationer mer systematiskt.

Vidare åtas som kompensationsåtgärd att anlägga ytterligare två nya gölar inom SKB:s markinnehav i Forsmark, inventera potentiella övervintringsplatser för gölgroda vid samtliga nyanlagda gölar, vid behov göra iordning nya övervintringsplatser vid nyanlagda gölar i syfte att ytterligare förbättra de lokala förutsättningarna för gölgrodepopulationen. SKB avser att närmare planera och genomföra åtgärderna vid erhållen dispens.

YTTRANDEN

Östhammars kommun har anfört i huvudsak följande. Alternativa platser för kompensationsåtgärder bör utredas, då gölgrodepopulationen vid Forsmark är isolerad, förslagsvis på Gräsö. Vid en eventuell flytt av gölgrodor bör försiktighetsprincipen tillämpas för att undvika smittspridning eller andra risker med att blanda separerade populationer. För att tillse att den genetiska variationen blir så stor som möjligt bör äggen från samma hona spridas i flera eller alla av de nygrävda gölarna. Det kan vara viktigare att knyta samman delpopulationer inom gölgradans andra utbredningsområden. Uppgift saknas om hur många kvadratmeter gölyta som kommer att fyllas igen och som beräknas försvinna. Gölgrodor ska ha etablerat sig i nya gölar innan de befintliga får fyllas igen. Då de nyskapade gölarna ligger längre från havet än de som fylls igen minskar gölgradans möjligheter att etablera sig i gölar som nyskapas naturligt av landhöjningen.

Östhammars kommun föreslår att SKB ska se till att det finns spridningsvägar mellan de av bolaget nyskapade gölarna och framtida naturligt nyskapade gölar. Detta anses särskilt viktigt om området blir torrare på grund av en grundvattensänkning. Restaurering och skötsel av de nyskapade gölarna bör vara ett villkor för att meddela dispens. Infiltration för att mildra effekterna av en grundvattensänkning är en förutsättning för att dispens ska kunna meddelas. Med SKB:s krav på minst ett års observerad nivåförändring och sedan ytterligare ett år för att bygga infiltrationsanläggningen kommer det vara två växtsäsonger med torrare förhållanden. Vilka effekter kan det få på kontinuerlig ekologisk funktion och kan lokala populationer i påverkade gölar försvinna under den tiden? Grundvattensänkningen modellen föreslås av SKB att kompletteras med hänsyn till de olika injekteringsmedlens livslängd, samt hur återhämtningen av grundvattenytan kommer att påverkas av den långa tid det kommer att ta för bentoniten i återfyllnad och buffert att vattenmätas.

Ett kontrollprogram som fastställer specifika mål för de påverkade arterna bör upprättas och ytterligare åtgärder vidtas om risk för de lokala populationerna uppkommer. Gränsvärden alternativt mätbara kriterier för när infiltration ska sättas in bör vara en del av kontrollprogrammet. SKB bör presentera vilka möjligheter som finns för en alternativ utformning på ovanjordsanläggningen med hänsyn tagen till den omgivande naturmiljön och med bibehållen säkerhet. Vidare bör en alternativ nedfart redovisas för att se om det går att minska vatteninflödet och därmed grundvattensänkningen.

Naturvårdsverket har anfört i huvudsak följande. Naturvårdsverket anser att en gemensam prövning av dispens från artskyddsförordningen och tillstånd för verksamheten hade varit det bästa alternativet i det aktuella fallet eftersom det skulle ha underlättat formuleringen av villkor. Det nuvarande upplägget med två prövningar medför trots detta fördelen av att kompensationsåtgärderna kan komma på plats och börja fungera innan verksamheten påbörjas. Mot den bakgrunden anser Naturvårdsverket att det är godtagbart att prövningen av dispens från artskyddsförordningen sker innan prövningen av tillstånd för verksamheten äger rum i det aktuella fallet.

Naturvårdsverket anser att byggandet av en anläggning för slutförvar av utbränt kärnbränsle utgör ett sådant tvingande skäl som anges i 14 § 3c artskyddsförordningen, d v s dispensen behövs av hänsyn till allmän säkerhet eller av andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Behovet och lokaliseringen av anläggningen har studerats ingående utifrån tydliga kriterier och Naturvårdsverket anser därför att de föreslagna åtgärderna i Forsmark uppfyller förutsättningarna i 14 § 1 artskyddsförordningen, d v s det finns inte någon annan lämplig lösning.

Enligt 14 § 2 artskyddsförordningen får dispens endast ges om den inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Varken gölgroda, större vattensalamander eller gulyxne har idag gynnsam bevarandestatus i Sverige. Av EU-kommissionens vägledning framgår dock att möjlighet till dispens inte bör uteslutas om det kan ske samtidigt som syftet med artskyddsbestämmelserna upprätthålls. Genom det svenska systemet med rödlistor och åtgärdsprogram finns i vissa fall möjlighet till dispens även för arter som inte har gynnsam bevarandestatus. En dispens bör dock alltid vara neutral eller positiv för arten. Naturvårdsverket anser därför att dispens kan lämnas enligt ansökan, förutsatt att dispensbeslutet förenas med tillräckliga villkor för att långsiktigt säkerställa att åtgärden inte försämrar förutsättningarna för att uppnå god bevarandestatus för gölgroda, större vattensalamander och gulyxne.

Naturvårdsverket anser att det faktum att de aktuella arterna inte har gynnsam bevarandestatus gör att extra höga krav bör ställas på de skydds- och kompensationsåtgärder som vidtas i samband med anläggningen av slutförvaret. Då underlaget i vissa fall endast anger möjliga åtgärder och då

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

sökandens åtaganden inte preciseras ytterligare i ansökan anser Naturvårdsverket att en eventuell dispens bör förenas med villkor som förtydligar kraven på verksamheten. Naturvårdsverket anser att anläggande av lekdammar för groddjur, rätt utformad och utförd, kan vara en effektiv och ändamålsenlig åtgärd för att motverka negativa konsekvenser av att befintliga dammar fylls igen och försvinner. Kompensationsåtgärderna i form av nya dammar måste ha fått full effekt innan utfyllnad av de befintliga dammarna sker.

Naturvårdsverket anser därför att beslut om dispens bör förenas med krav på att det tillåts gå åtminstone en vegetationssäsong efter anläggandet innan överflyttning av groddjur och rom sker. Därefter bör det, innan de befintliga dammarna fylls igen, säkerställas att de nya dammarna har tillräckliga kvaliteter för att utgöra en fullgod ersättning för dessa. Vid de nya dammarna behöver också fungerande övervintringsplatser för gölgroda och större vattensalamander finnas. Naturvårdsverket anser även att dispensen bör förenas med villkor som säkerställer en ändamålsenlig skötsel av dammarna och närliggande markområden under åtminstone den tid som anläggningen är i aktiv drift. De åtgärder som anges som möjliga bedöms i detta avseende vara lämpliga.

Naturvårdsverket är positivt inställt till att sökanden åtagit sig att, om nödvändigt, återinfiltrera vatten i de våtmarker och gölar som kan beröras av grundvattensänkningar till följd av anläggande och drift av slutförvaret. Det faktum att vattentillförsel till kalkgölar och rikkärr inte tidigare genomförts i Sverige ställer höga krav på utformning av de villkor som ska säkerställa att syftet med åtgärderna uppnås. Naturvårdsverket anser dock att den pilotstudie och de referensmätningar som beskrivs i underlaget bör påbörjas snarast, och att det i kommande prövning av vattenverksamheten kopplat till slutförvarsanläggningen bör fastställas tydliga gränser för vilka avvikelser från normala vattenståndsvariationer som kan accepteras innan åtgärder måste vidtas. Dessa villkor bör spegla tillgänglig kunskap om när påverkan på den skyddade arten gulyxne kan uppstå. Små rikkärr av den typ som finns representerade i Forsmark är mycket känsliga biotoper där också små förändringar av hydrologin och vattenkemin snabbt kan påverka konkurrensförhållandena och därmed artsammansättningen. Det är utifrån underlaget svårt att med säkerhet bedöma vilken påverkan som kan uppstå på gulyxnepopulationen på berörda lokaler under denna tid. Det kan därför vara motiverat med täta uppföljningar av förändringar vid växtlokalerna under perioder då indikationer finns på att grundvattennivån avviker från det normala. Riktade skötselåtgärder för att gynna gulyxne kan vara motiverade under denna period om negativ påverkan konstateras. Naturvårdsverket anser att det kontrollprogram som upprättas ska samordnas med kontrollprogrammet kopplat till vattendomen för slutförvarsanläggningen. Det bör av kontrollprogrammet tydligt framgå vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att åtgärder ska vidtas. Kontrollprogrammet bör i de delar som

kopplar till dispensen från 4 § och 7 § artskyddsförordningen granskas och godkänns av länsstyrelsen innan det fastställs.

Artdatabanken har anfört i huvudsak följande. Gulyxnepopulationerna vid Forsmarks kärnkraftverk måste anses som viktiga ur ett nationellt perspektiv, både vad gäller dess storlek (utgör ca 1% av den nationella populationen), och dess roll som länk i ett metapopulationsperspektiv då den sammanbinder förekomster i Hållnäs, Gräsö, Bruksdammen och lokaler längre söderut längs Upplandskusten. Dessutom kan populationerna ses som viktiga kärnor för kolonisation av de rikkärr som kommer att skapas långsamt men kontinuerligt i takt med landhöjningen i Forsmarksområdet. Det är positivt att SKB avser att bevara och t.o.m. förstärka populationerna i området kring slutförvaret för utbränt kärnbränsle. Detta genom röjning av vedväxter, vasslätter samt vid behov infiltration av våtmarker som kan beröras av en grundvattensänkning. Dock saknas en konkret plan för när på året, hur och hur ofta vasslättern ska ske, samt om det slagna materialet ska avlägsnas. Det kan vara lämpligt att ha slätter på en given plats bara vart annat år så att blommande plantor av exempelvis gulyxne får stå kvar och fröa av sig. I detta sammanhang kan det inte anses tillräckligt att ha en ambition – SKB ska förbinda sig att utföra skötselåtgärder. Formuleringen ”kan också innebära viss slätter” är också alldeles för vag – det bör stå ”ska utföra slätter i rikkärrsområden som har en högvuxen vegetation”. Helst bör en detaljerad karta över skötselområdena bifogas.

En plan för vad som avses göras utifall de nämnda skötselåtgärderna visar sig vara otillräckliga för att bevara gulyxne i de våtmarker som tros bli påverkade av en grundvattensänkning – det kan inte anses säkert att infiltrationsåtgärderna blir lyckade ur ett vattenstands- och vattenkemiskt perspektiv. Här är det lämpligt att föreslå kompensationsåtgärder utanför SKB:s markinnehav. Dessa skulle kunna vara i form av finansiering av regelbunden röjning och slätter, eller hydrologisk restaurering, av gulyxnelokaler på andra håll i området kring Forsmark för att förstärka dessa populationer. Då antalet sterila och blommande plantor av gulyxne varierar ganska kraftigt mellan år är det motiverat att ha en kontinuerlig årlig uppföljning av samtliga gulyxnepopulationer innan och under hela den tid som en grundvattensänkning är aktuell, då detta ger möjlighet att etablera långsiktiga trender innan och efter grundvattensänkning och åtgärder. Uppföljningens resultat kan jämföras med resultat från Floraväktarnas övervakning av gulyxne i andra delar av Uppland. Det bör räcka att inventeringen sker under sista veckan av juni till första veckan av juli då blomningen normalt infaller. Inventering senare under juli (-augusti) bör fungera nästan lika bra för blommande plantor, då plantor i frukt är nästan lika lätta att identifiera som blommande, men små icke blommande plantor kan ha försvunnit.

Käppkrokmossa är listat i Habitatdirektivets Annex 2 och är nationellt rödlistad som nära hotad (NT). Den är funnen på en lokal (objekt 15) inom det område som tros bli påverkat av en grundvattensänkning. Även detta taxon bör inventeras noggrant. Arten bör följas upp med jämna mellanrum (vart tredje år) för att följa upp utvecklingen innan och efter grundvattensänkningen och eventuell infiltration.

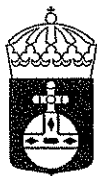
Här bör det vara aktuellt att transplantera delar av populationen till hydrologiskt opåverkade kärr inom SKB:s markinnehav om man observerar en kraftig populationsminskning i lokal 15. Det är positivt att SKB har för avsikt att bedriva en naturvårdsinriktad skötsel i delar av skogarna med konsekvensen att vissa skogspartier blir äldre och får en ökad andel död ved. Det påpekas också att flera skogspartier kommer att bli torrare till följd av den förväntade grundvattensänkningen. Detta behandlas inte vidare i form av planerad uppföljning eller åtgärder. Artdatabanken anser att så pass omfattande ingrepp bör följas upp med avseende på åtminstone orkidépopulationerna och marksvampar i berörda skogar, då dessa grupper kan förväntas drabbas negativt av grundvattensänkningen. Uppföljningen bör kunna ske längs fasta transekter om c:a 1 km i potentiellt grundvattensänkt skog och lika lång sträcka i omgivande skogar som inte tros påverkas. Om negativa effekter kan påvisas på de förväntade torrare förhållandena bör detta kompenseras genom naturvårdsåtgärder i icke drabbade skogsområden. Detta kan ske t ex genom extensivt skogsbete och gallring av täta skogsbestånd, vilket har visat sig gynna den speciella floran.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

I prövningen enligt artskyddsförordningen utgår Länsstyrelsen från arters känslighet för direkt påverkan genom ianspråktagandet av mark och för påverkan från avsänkning av grundvattenytan. Ansökan innehåller hydrogeologisk modellering av sådan avsänkning. Modellens avsänkningsintervall är dock ur växters synpunkt relativt stora och det saknas kunskap om vid vilken grundvattensänkning som olika arter reagerar. Länsstyrelsen utgår i sin prövning från försiktighetsprincipen; att alla arter kan påverkas inom de områden som kan beröras av grundvattensänkning.

Under byggtid tillkommer störning av buller och damning med mera, vilket Länsstyrelsen bedömer inte kräver dispens. Ansökan har efter kompletteringar fortfarande brister som delvis hänger samman med att fridlysta arter inte eftersökts specifikt vid inventeringar i området. Många orkidéer är t ex allmänna i Norduppland och har inte alltid noterats vid inventeringar.

Länsstyrelsen får med stöd av 14 § artskyddsförordningen (2007:845) ge dispens från förbuden i 4, 5 och 7 §§ om det inte finns någon annan lösning, om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde och om dispensen behövs bl a av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Länsstyrelsen får med stöd av 15 § ge dispens från förbuden i 6 och 8 §§ om det inte finns någon annan lämplig lösning och om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

11(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Att dispens ges för "sådana konsekvenser som ansökan anger till följd av sänkt grundvattenyta." innebär att det inte medges större påverkan än vad som anges i underlaget till ansökan, i avsnittet 4.2.2. Länsstyrelsen medger alltså inte påverkan utöver de slutsatser i konsekvensbedömningarna som har presenterats (och som anges som i huvudsak som lindriga).

Länsstyrelsens motivering

Tvingande skäl

Länsstyrelsen anser att dispensen behövs av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Processen för lokaliseringen av slutförvaret har varit lång och genomarbetad och valet av plats har styrts av faktorer som kärnteknisk säkerhet och strålskydd.

Dispens för ej angivna arter

Länsstyrelsen avslår SKB:s yrkande om att vidta andra i underlaget till ansökan angivna åtgärder som kräver dispens enligt 14 och 15 §§ artskyddsförordningen. Yrkandet, så som länsstyrelsen uppfattar det, syftar till att fånga upp att även andra arter än de som har angivits i underlaget omfattas av den sökta dispensen. Länsstyrelsen har i ärendet endast att pröva om det föreligger skäl för avsteg från förbud att skada viss eller vissa arter och inte åtgärderna i sig.

För arter, utöver dem som detta beslut omfattar, som omnämns i underlaget har Länsstyrelsen gjort bedömningen att krav på dispens enligt artskyddsförordningen inte förligger. Arternas bevarandestatus eller deras livsområdens kontinuerliga ekologiska funktioner bedöms inte påverkas av slutförvaret.

Fångst av arter

För arter fridlysta enligt 4 § ovan samt vanlig groda är det enligt 5 § förbjudet att för fångst eller dödande använda medel eller metoder som inte är selektiva och som lokalt kan medföra att populationen av arten försvinner eller utsätts för en allvarlig störning. Länsstyrelsen anser att den valda metoden inte kommer att strida mot lydelsen i 5 § artskyddsförordningen.

Kompensation

Länsstyrelsen anser att kompensationsåtgärder enligt 16 kap. 9 § 3 är skäligt att kräva. Slutförvaret anläggs i ett område med mycket höga naturvärden och med vissa fridlysta arter där Forsmarksområdet innehåller en betydande del av den totala populationen i landet och som dessutom inte har gynnsam bevarandestatus. SKB har åtagit sig att utföra skötselåtgärder i rikkärrs- och skogsmiljöer samt anlägga dammar som kompensation. Länsstyrelsen har inte förskrivit ytterligare kompensation i detta ärende.

Arter skyddade enligt 8 §

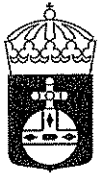
Vissa av orkidéerna, lummer samt käppkrokmossa är fridlysta enligt 8 §, vilket innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växterna eller ta bort eller skada frön eller delar av växterna. I bedömningen har orkidéerna delats upp i grupper efter växtplats; arter som huvudsakligen finns i skogsmark: grönvit nattviol, nattviol, nästrot, skogsknipprot och tvåblad; arter som huvudsakligen finns i våtmark: brudsporre, flugblomster, kärrknipprot och ängsnycklar; samt arter som finns både i våtmark och i skog: jungfru Marie nycklar och skogsnycklar. Guckusko och gulyxne är skyddade enligt 7 § och hanteras vidare nedan. Fridlysningen omfattar, enligt Naturvårdsverkets handbok, både direkt skada genom bortgrävning och indirekt skada såsom i det här fallet grundvattensänkning.

Lummerarterna; lopplummer, dvärglummer och revlummer, har gynnsam bevarandestatus och bedöms snarare gynnas av en grundvattensänkning, dispens kan medges.

Grundvattensänkning kan påverka skogsmarksorkidéerna då de i många fall är beroende av rörligt markvatten vars flöden förändras vid grundvattensänkning. Grundvattensänkning kan påverka våtmarksorkidéerna genom att våtmarkerna blir torrare och då riskerar att torka ut på sommaren. Orkidéerna är inte ovanliga för Norduppland och har gynnsam bevarandestatus i landet. För flugblomster skulle en torrare miljö kunna påverka artens bevarandestatus lokalt och regionalt.

Dispens krävs då påverkan från grundvattensänkning inte är av tillfällig karaktär. Dispens kan medges då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arterna kan fortleva inom sitt markinnehav.

Käppkrokmossa har i rödlistan klassats som nära hotad (NT). Klassningen beror på att arten minskar på grund av att rikkärren inte sköts utan växer igen. Enligt ansökan är den funnen på en lokal, men då inventeringen inte är fullständig bedömer Länsstyrelsen att den finns på flera lokaler. Mossan är beroende av kontinuerlig vattenregim vilket betyder att den kommer att påverkas av en grundvattensänkning och dispens krävs. Dispens kan medges för att skada arten då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arten kan fortleva i området. Dispens medges för att plocka mossan för att vid behov kunna transplantera delar av populationen till hydrologiskt opåverkade kärr inom SKB:s markinnehav om man observerar populationsminskning i kärr påverkade av grundvattensänkning.

Arter skyddade enligt 7 §

Gulyxne och guckusko är fridlysta enligt 7 § vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbredningsområde.

Guckusko har gynnsam bevarandestatus och är allmän i Nordupplands kalkbarrskogar. Verksamheten är dispenspliktig då grundvattensänkning inte är en sporadisk påverkan. Dispens kan medges för guckusko då Länsstyrelsen bedömer att SKB genom de åtagna skötselinsatserna bibehåller eller ökar förutsättningarna för att arten kan fortleva i området.

Gulyxne har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Totalt i Sverige finns gulyxne på ett 80-tal lokaler varav de flesta i Uppland och Gästrikland. Arten är kalkkrävande och kräver också rörligt markvatten i jämn, kontinuerlig tillgång. Grundvattensänkning och igenväxning är de tydligaste hoten för arten. Arten har stora mellanårsvariationer vilket betyder att det krävs flera års riktad inventering för att kunna hitta alla växtplatser. För gulyxne finns inget komplett inventeringsunderlag i ansökan. Vid ett besök i området i augusti 2011 upptäckte Länsstyrelsen fyra ytterligare växtplatser för gulyxne som inte fanns redovisade i underlaget, bland annat i Tjärnpussen som därför inte längre ska användas för vattenrening. Med tanke på artens stora mellanårsvariationer bedömer Länsstyrelsen att det kan finnas fler växtplatser inom området som kan komma att påverkas av slutförvaret.

Länsstyrelsen bedömer att trots ett ofullständigt underlag vad gäller omfattningen av gulyxnepopulationen i Forsmarksområdet kan man med tillräcklig säkerhet säga att åtgärden, förutsatt att de skadeförebyggande åtgärderna i villkoren till detta beslut samt övriga åtaganden för att förbättra gulyxnemiljöer genomförs, inte kommer att försämra bevarandestatusen för den lokala populationen. Dispens kan därför medges.

Arter skyddade enligt 6 §

Mindre vattensalamander, vanlig padda, vanlig groda och snok är fridlysta enligt 6 §. Det är förbjudet att döda, skada, fånga eller samla in djuren samt att ta bort eller skada ägg (rom) och larver. Alla arterna påverkas av och riskerar att dödas vid ianspråktagandet av mark och igenfyllning av våtmarker. Snoken minskar medan övriga arter är vanliga i Sverige och i området. Länsstyrelsen bedömer att de åtgärder som krävs för gölgroda kommer att gynna dessa arter så att deras bevarandestatus inte påverkas och dispens kan därför medges. De nya dammar som anlagts under vintern 2012 bedöms som tillräckliga för att ersätta de dammar som kommer att fyllas igen då arterna inte är kräsna i val av lekvatten.

Arter skyddade enligt 4 § och 5 §

Större vattensalamander, åkergroda och gölgroda är fridlysta enligt 4 §. Länsstyrelsen bedömer att även hasselsnok kan finnas i området.

Det är förbjudet att avsiktligt fänga, döda eller störa djur, att avsiktligt förstöra eller samla in ägg samt att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Åkergroda har gynnsam bevarandestatus men Länsstyrelsen bedömer att igenfyllning av dammar kan påverka artens bevarandestatus lokalt.

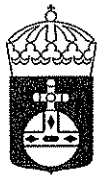
Större vattensalamander har numera gynnsam bevarandestatus och är inte ovanlig i Norduppland. För arten är det viktigt att vattenståndet i dammar hålls uppe länge under säsongen så att vattnen inte torkar ut innan salamandern utvecklats färdigt och själva lämnar vattnet.

Hasselsnok har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Minskningen hos arten beror på att deras livsmiljöer minskar i antal och kvalitet. Grundvattensänkning kan påverka åkergroda och större vattensalamander lokalt genom att det blir torrare och dammar torkar ut.

Länsstyrelsen bedömer att de åtgärder som krävs för gölgroda liksom skötsel av skogsmiljöer även kommer att gynna större vattensalamander, åkergroda och hasselsnok så att deras bevarandestatus och utbredningsområde inte påverkas. Dispens kan därför medges. De nya dammar som anlagts under vintern 2012 bedöms som tillräckliga för att ersätta de dammar som kommer att fyllas igen då arterna inte är kräsna i val av lekvatten. Vid igenfyllning av dammar ska samma åtgärder vidtas för större vattensalamander som för gölgroda (se nedan).

Gölgroda har inte gynnsam bevarandestatus och är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Gölgrodans svenska utbredning är begränsad till cirka 150 dammar inom fyra kilometer från Nordupplandskusten. Arten är värmeälskande och minskningen hos arten beror på att deras livsmiljöer minskar i kvalitet och antal på grund av igenväxning och utdikning. Den svenska populationen är uppdelad på tre delpopulationer; Gårdskär, Hållnäs och Gräsö. Gölgrodorna vid Forsmark hör till Hållnäspopulationen men är isolerad från andra dammar i delområdet på grund av kärnkraftverket och skogsbruksåtgärder i området norr om detta.

I underlaget förs en diskussion om att gölgrodorna i de dammar som fylls igen har vandrat dit från en utsättning som gjordes på 1980-talet efter ett forskningsprojekt. Länsstyrelsen bedömer att det är lika troligt att grodorna är den sista resten av en större population som fanns i området innan kärnkraftverket byggdes, eller en kombination av båda. Skyddet för arten är oberoende av härkomsten men i bedömningen av lokalpopulationens betydelse för bevarandet av arten i Sverige har den genetiska särarten

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

15(18)

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

betydelse. Länsstyrelsen utgår från försiktighetsprincipen i bedömningen, det vill säga att grodorna är en för platsen ursprunglig population med genetisk särart som kan vara av betydelse för den svenska populationen som helhet.

Bedömningen av behovet av skadeförebyggande åtgärder grundar sig på att detta är en liten och isolerad population från början och att den påverkan som slutförvaret innebär, liksom kommande åtgärder för nya kraftledningarna med mera, ökar risken för slumpmässigt utdöende av naturliga orsaker.

De inventeringar som genomförts av Länsstyrelsen inom åtgärdsprogrammet för gölgroda visar att det i medeltal finns 1 damm med reproducerande grodor på 4,5 inventerade dammar. Erfarenheterna från att gräva nya dammar för gölgroda är högst begränsade. Det behöver därför säkerställas att de nya dammar som grävts fungerar som reproduktionslokaler innan den väl fungerande reproducerande lokalen fylls igen.

Länsstyrelsen bedömer att man med tillräcklig säkerhet kan säga att åtgärden, under förutsättning att de skadeförebyggande åtgärderna i villkoren till detta beslut samt övriga åtaganden för att förbättra gölgrodemiljöer genomförs, inte kommer försämra bevarandestatusen för den lokala populationen. Dispens kan därför medges.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att dispens kan medges för de arter som är preciserade i SKB:s yrkande och att de villkor som ställs ger neutral eller positiv effekt på arternas bevarandestatus.

Motivering av villkor

Utföra enligt ansökan

Inledande villkoret avser att binda sökanden till att följa det som presenterats i ansökan eftersom det ligger till grund för Länsstyrelsen bedömning av möjligheterna till att meddela dispens. Det är alltså helt nödvändigt att Länsstyrelsen vid tidpunkten för prövningen kan förvissa sig om att de föreslagna och åtagna åtgärderna i ansökan verkligen genomförs.

Regleringen av tidsperiod

Ett villkor regleras i tiden på så sätt att det ska upprätthållas "under sådan tidsperiod att syftet med åtgärden uppfylls" eftersom inte ansökan har angett tidsperiod. Det innebär att en tolkning av syftet måste göras när fråga om hur länge åtgärden ska utföras, uppkommer. Syftet framgår av Länsstyrelsens motivering av beslutet samt villkor.

Om en åtgärd avses att avslutas är det lämpligt att SKB samråder med tillsynsmyndigheten för att undvika villkorsbrott.

Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Skadeförebyggande åtgärder

En av förutsättningarna för att kunna meddela dispens är att den inte försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för de aktuella arterna. Eftersom bevarandestatusen bedöms kunna påverkas för vissa arter av åtgärden är det helt nödvändigt att vidta skadeförebyggande åtgärder innan dispensen tas i anspråk, så att statusen inte försämras. I ansökan anges ett antal skadeförebyggande åtgärder såsom nya gölar och åtgärder vid våtmarker. Villkor 2 säkerställer att den skadeförebyggande åtgärden att anlägga nya dammar verkligen uppfyller sitt syfte innan arbete påbörjas i de dammar som ska fyllas igen. Eftersom kunskapsbrist råder vad gäller de befintliga gölarnas (och de gölar som kan komma att påverkas av grundvattenytans avsänkning) betydelse för den lokala gölgrodepopulationen får det inte råda någon tveksamhet att man har lyckats skapa fungerande reproduktionslokaler i närområdet innan de befintliga lokalerna påverkas.

Länsstyrelsen bedömer att för att avgöra om dammarna fungerar som reproduktionslokaler som kan ersätta den ekologiska funktionen av de gölar som fylls igen, måste man förutom att omgivande övervintringshabitat är lämpliga även konstatera spel, grodrom och yngel från gölgröda i minst två av dammarna under minst ett par säsonger eller mer. Eftersom grodrom sätts ut i de nya dammarna från de befintliga gölarna måste man konstatera att rom produceras i gölen. Därför behöver man dels inventera detta samt särskilja denna från den rom som sätts ut. Ordet "tillsammans" i villkoret medger att inte alla dammarna behöver fungera som livsmiljöer när dispensen tas i anspråk men att de totalt sett ska kunna ersätta de befintliga gölarnas ekologiska funktion. Om villkoret inte uppfylls finns möjlighet att anlägga fler dammar för att uppfylla kriterierna i villkoret.

Länsstyrelsen bedömer vidare att själva *anläggandet* av de två dammar som anläggs som kompensation är den aktuella kompensationen. Om lyckad reproduktion sker i de dammarna är det godtagbart att räkna in dem i bedömningen om huruvida reproduktionen bibehålls i närområdet enligt ovan.

Villkor angående ytterligare skötselåtgärder motiveras av att det råder kunskapsbrist i ärendet angående gulyxnebeståndets storlek och utbredning. Villkoret syftar till att skapa sådan säkerhet i frågan om huruvida bevarandestatusen kan bibehållas, att det trots kunskapsbristen går att meddela dispens. Om förutsättningarna är mycket goda för gulyxne i närområdet trots slutförvaret, bedömer Länsstyrelsen att bevarandestatusen inte påverkas. Villkoret är alltså helt nödvändigt för att kunna meddela dispens för gulyxne. Åtgärderna i villkoret syftar också till att så långt det är möjligt förbättra habitat för gölgröda och därmed även för de andra arter som behöver ett liknande habitat.

Uppföljning

För gölgröda och gulyxne anser Länsstyrelsen att kontrollerande och uppföljande inventeringar krävs under hela den tid som slutförvaret är i drift för att kunna följa populationsutvecklingen och vidta lämpliga åtgärder om denna försämras. Uppföljningen och de åtgärder som utförs behöver rapporteras till tillsynsmyndigheten för att underlätta tillsynen över beslutet.

Framtida påverkan

I och med att detta beslut reglerar åtgärder mycket långt fram i tiden villkoras att SKB ska vidta ytterligare åtgärder om det behövs för att inte bevarandestatusen ska försämras på grund av oförutsedda händelser i framtiden, som har samband med slutförvaret.

ÖVRIGT

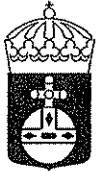
Upplysningar

Detta ärende berör endast fråga om dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845). Slutförvaret är dock en stor etablering inom ett område med mycket höga naturvärden. Av den anledningen anser Länsstyrelsen att krav på kompensation även ska ställas i övrigt enligt 16 kap 9 § 3 p miljöbalken för det intrång i övriga allmänna intressen som verksamheten medför. Denna fråga avgörs dock av mark- och miljödomstolen i samband med prövningen av slutförvaret.

Det är enligt 23 § artskyddsförordningen förbjudet att förvara och transportera arter som i bilaga 1 markerats med N/n. Jordbruksverket kan medge dispens från förbudet.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen. Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat. Tala om vilket beslut som överklagas, t ex genom att ange ärendets diarienummer. I överklagandet ska det finnas en redogörelse för varför Länsstyrelsens beslut anses felaktigt och den ändring av beslutet som begärs. **Överklagan ska lämnas/skickas till Länsstyrelsen.** Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag ni fick del av beslutet.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

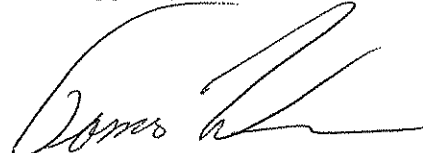
Beslut

18(18)

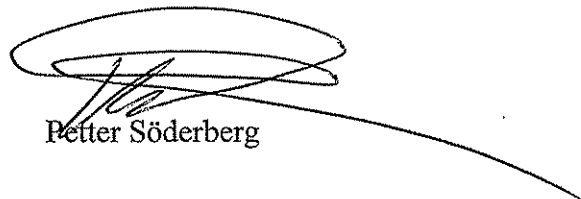
Datum
2013-06-18

Diarienummer
522-4440-11

Chef för miljöskyddsenheten Tomas Waara har beslutat i detta ärende. Naturvårdshandläggare Petter Söderberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Länsassessor Annika Israelsson deltagit.

Tomas Waara

Petter Söderberg

Kopia med mottagningsbevis

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Östhammars kommun, Box 66, 742 21 Östhammar
Artdatabanken, SLU, Box 7007, 750 07 Uppsala
Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, Box 7005, 402 31 Göteborg
Kärnavfallsrådet, Karlavägen 100A, 103 33 Stockholm
Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen, Enhet, Box 1140, 131 26 Nacka
Strand, Referens: målnr M1333-11

Kopia internt

Akten
Naturmiljöenheten: FS, KM, LN
Miljöskyddsenheten: TW, LJ
Ledningskansliet: AB, PE
Rättsenheten: AI

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.